

АҲОЛИ ТУРМУШ ТАРЗИ ВА ФАРОВОНЛИГИНИ ОШИРИШДА КИЧИК ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ФАОЛИЯТИДАН Фойдаланишнинг ўзига хос хусусиятлари

ТДИУ “Иқтисодиёт” кафедраси катта ўқитувчиси
Бозоров Ильёс Исомиддинович
E-mail: ilyos.b.1986@list.ru

Аннотация: Мақолада Мамлакатимизда амалга оширилаётган изчил ислохотларнинг устувор йўналишлари, кичик ва бизнес, хусусий тадбиркорликни ривожлантиришда инвестицион лойиҳаларни йўлга қўйиш ҳамда ишбилармонлик муҳитини яратишда кафолатли жамғармалар ташкил этиш орқали инвестицион муҳитни янада такомиллаштириш ҳақида таклиф ва хуласалар келтирилган.

Abstract: The article highlights the priorities of successive reforms in Uzbekistan, the need to Finance investment projects for the development of small and medium-sized businesses and private entrepreneurship and the possibility of financing through foreign credit lines and banks, as well as conclusions and proposals for further improvement of the investment climate by creating guaranteed funds to create a business environment.

Аннотация: В статье освещены приоритетные направления последовательных реформ в Узбекистане, необходимость финансирование инвестиционных проектов для развития малого и среднего бизнеса и частного предпринимательства и возможности финансирования за счет иностранных кредитных линий и банков, а также выводы и предложения по дальнейшему улучшению инвестиционного климата путем создания гарантированных фондов для создания бизнес-среды.

Калит сўзлар: ижтимоий, фаровонлик, стратегия, иқтисодий омил, ишбилармонлик муҳити, ноиқтисодий омиллар, иқтисодий ривожланиш, барқарор иқтисодий ривожланиш, ресурслардан самарали фойдаланиш.

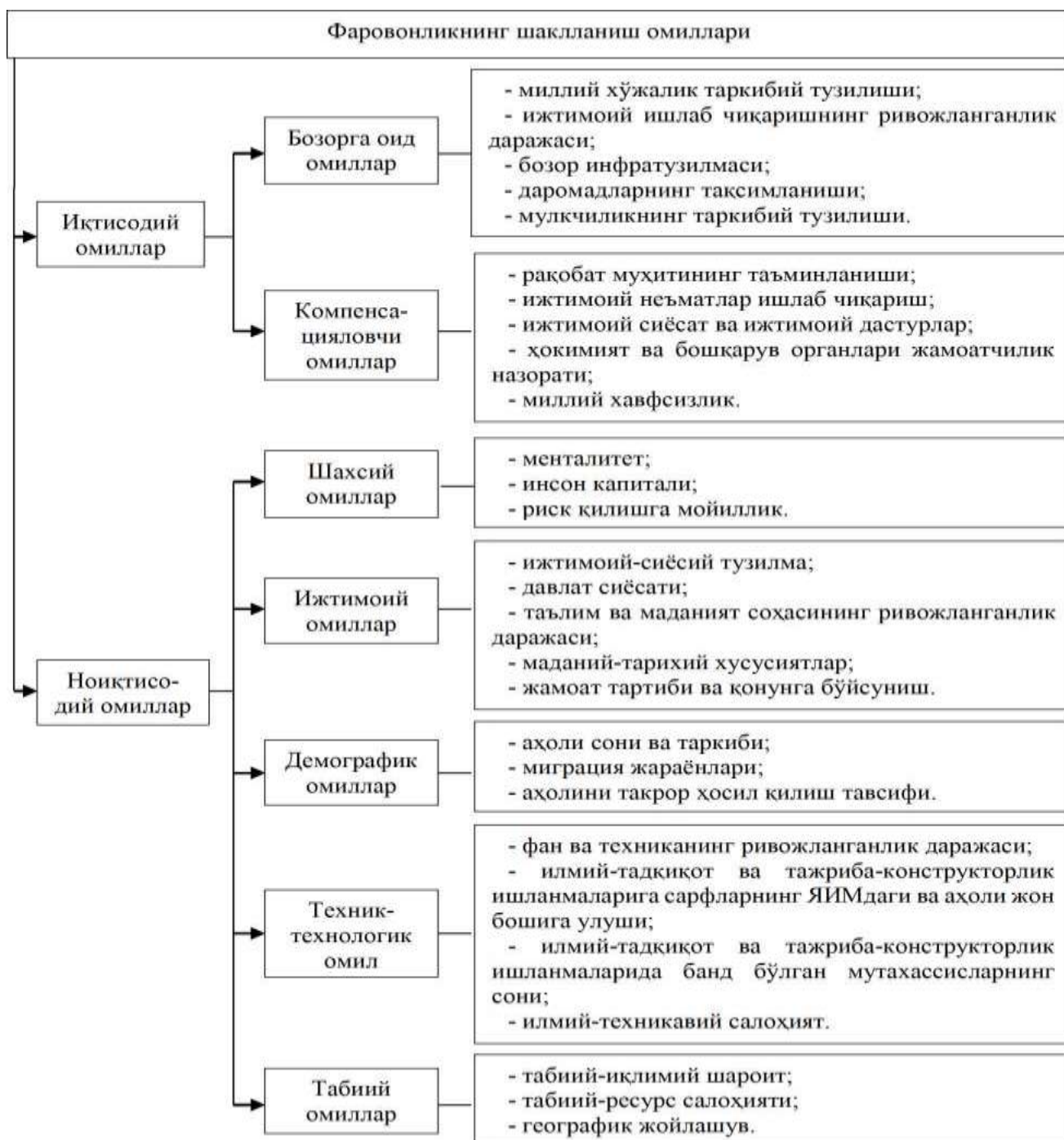
Ключевые слова: социальные, благосостояние, стратегия, экономический фактор, бизнес-среда, неэкономические факторы, экономическое развитие, устойчивое экономическое развитие, эффективное использование ресурсов.

Key Words: social, welfare, strategy, economic factor, business environment, non-economic factors, economic development, sustainable economic development, efficient use of resources.

Аҳоли турмуш тарзи ва фаровонликнинг мавжуд назариялари ижтимоий фаровонликнинг эришилган даражасини изоҳловчи сабаблар сифатида қуйидагиларни кўрсатади: қулай географик жойлашув, қулай иқлимий шароит, табиий ресурсларнинг мавжудлиги, аҳоли сони, инсон капитали, илмий-техникавий тараққиёт, иқтисодий ривожланиш даражаси, халқаро иқтисодий муносабатлар тизимидаги иштирок муҳим ҳисобланади. Фаровонлик назариясининг ҳар бири ўзига хос қизиқарли бўлсада, ўзининг мукамаллигини аниқ намоён эта олмади.

Ҳақиқатан ҳам, аҳоли фаровонлиги турлича табиатга, таъсир кўрсатиш тавсифи ва даражасига эга бўлган кўплаб омиллар таъсирида шаклланади. Ушбу омиллар ҳаётини зарур неъматларни ишлаб чиқариш, тақсимлаш, айирбошлаш ва

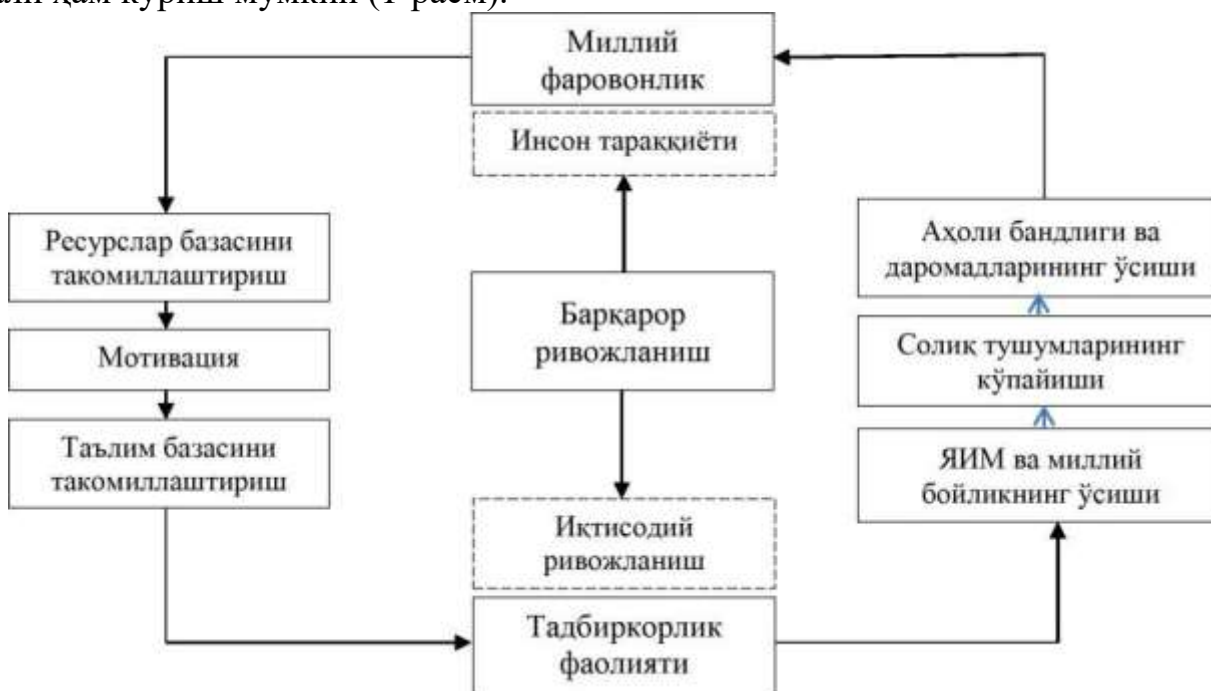
истеъмол қилишга таъсир кўрсатади, инсоннинг эҳтиёжларини қондиришни таъминловчи табиий ва ижтимоий муҳитнинг ҳолатини белгилайди. Омилларнинг бутун мажмуини қуйидаги тарзда ифодалаш мумкин (1-расм).

1-расм. Миллий фаровонликни шакллантирувчи омиллар.

В.Зомбартнинг таъкидлашича: “Тадбиркорсиз ҳеч нарса рўй бермайди.

Ишлаб чиқаришнинг барча бошқа омиллари - меҳнат ва капитал - тадбиркорга боғлиқ ва унинг ижодий фаолияти эвазига ҳаёт учун интилиш пайдо бўлади”. Тадбиркорлик фаолиятисиз бозор иқтисодиёти амал ҳам қила олмайди, ривожлана ҳам олмайди. Тадбиркорликнинг изчил ривожланиши миллий фаровонлик даражасини оширишнинг асосий шартларидан бири ҳисобланади. Буни миллий фаровонлик ва тадбиркорлик фаолиятининг ўзаро таъсири модели орқали ҳам кўриш мумкин (1-расм).

2-расм. Миллий фаровонлик ва тадбиркорлик фаолиятининг ўзаро таъсири модели.

Расмдаги чизмадан кўринадики, “Тадбиркорлик фаолияти - миллий фаровонлик” циклида иккита ўзаро боғлиқлик мавжуд. Улардан бири иқтисодий ривожланишнинг даражасини белгилаб берувчи тадбиркорлик фаолиятидан миллий фаровонлик даражаси орқали белгиланувчи инсон тараққиёти томон олиб боради. У тадбиркорлик фаолиятининг миллий фаровонликни ўсиши ва инсон тараққиётига таъсирини ифодалайди.

Бошқа бири тесқари томонга ҳаракатланиб, миллий бойлик ва инсон тараққиёти даражасининг жамиятдаги тадбиркорлик фаоллигига таъсири ва унинг иқтисодий ривожланишини таъминлашини ифодалайди. Ҳар бир ҳолатда мустаҳкам алоқалар мавжуд, бироқ, уларнинг ҳеч бирида бу алоқалар ўта мукаммал ёки жуда самарали ҳисобланмайди. Миллий фаровонлик ва тадбиркорлик ўртасидаги боғлиқлик ҳар доим ҳам бевосита ва бир хил даражада мустаҳкам бўлмасада, улар аҳамиятли даражада ўзаро боғлиқ категорияларни намоён этади.

Фаровонликнинг мазмунига турлича назарий қарашларнинг қисқача мазмуни¹

Назарий қарашлар муаллифлари	Аҳоли фаровонлигининг асосий шартлари	Асосий шартларнинг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқлиги
А.Смит	Ижтимоий меҳнатнинг унумдорлиги Ижтимоий меҳнатнинг эҳтиёжлар билан мутаносиблиги	Ижтимоий меҳнат унумдорлигининг асосий шarti меҳнатнинг асосий шарт-шароитлари (янги техника ва технологияларни қўллаш) ҳамда фаолият эркинлиги ҳисобланиб, булар асосан эркин тадбиркорлик фаолиятида таъминланади. Ижтимоий меҳнатнинг эҳтиёжлар билан мутаносиблигига бозор шароитида эришилиб, унинг марказида тадбиркорлик фаолияти ётади.
Неоклассик назария Вакиллари (Л.Вальрас, К.Менгер, У.Жевонс ва бошқалар)	Алоҳида шахснинг афзал кўриши Рационал танловни амалга ошириш учун шарт-шароитларнинг мавжудлиги	Алоҳида шахснинг афзал кўришига эришиш бозор шароитида амал қилувчи танлов эркинлигини тақозо этиб, бунга тадбиркорлик фаолияти орқали шароит яратилади. Рационал танловни амалга оширишга асосан бозор ва тадбиркорликнинг амал қилиш шароитида эришилади.
В.Парето	Ресурсларнинг оптимал жойлашуви (тақсимланиши)	Ресурсларнинг оптимал жойлашуви (тақсимланиши) бозор механизмла-рига асосланувчи эркин тадбиркорлик фаолияти орқали таъминланади.
А.Пигу	Ресурслардан фойдаланиш ва даромадларни тақсимлаш жараёнларига давлатнинг аралашуви	Ресурслардан фойдаланиш ва даромадларни тақсимлаш жараён-ларига давлатнинг аралашуви тадбиркорлик фаолиятининг эркин ҳаракати учун объектив тўсиқлар мавжуд бўлган ҳолатларда тақозо этилади.

¹ Интернет маълумотлари асосида муаллиф томонидан тузилган.

Ж.Гобсон	Шахсий соғлиқ Давлат масъулияти	Фуқароларнинг шахсий соғлиғини таъминлаш билан боғлиқ хизматларнинг аҳамиятли қисмига тадбиркорлик фаолияти орқали эришилади. Давлат масъулияти асосидаги хатти-ҳаракатларнинг аҳамиятли қисми жамиятда тадбиркорлик фаолияти учун етарли шарт-шароитларни яратиш билан боғлиқ.
Ж.М.Кейнс	Давлатнинг макроиқтисодий сиёсати Ресурслар бандлиги ва миллий даромад даражаси	Тадбиркорлик сектори давлатнинг макроиқтисодий сиёсатини амалга оширишнинг муҳим ва марказий бўғини ҳисобланади. Ресурслар бандлиги ва миллий даромад даражасини таъминлашда тадбиркорлик фаолияти ҳал қилувчи бўғин ҳисобланади.
К.Эрроу	Афзал кўриш тизимининг доимийлиги Танловнинг мавжудлиги	Афзал кўриш тизимининг доимий-лиги тадбиркорлик фаолияти учун етарли шарт-шароитларни яратиш билан боғлиқ. Танловнинг мавжудлигига асосан бозор ва тадбиркорликнинг амал қилиш шароитида эришилади.
А.Бергсон	Иқтисодий сиёсат	Тадбиркорлик сектори давлат иқтисодий сиёсатини амалга оширишнинг муҳим ва марказий бўғини ҳисобланади.
П.Самуэльсон	“Харажатлар - маҳсулот чиқариш” нисбатини максималлаштириш	“Харажатлар- маҳсулот чиқариш” нисбатини максималлаштиришга асосан бозор ва тадбиркорликнинг амал қилиш шароитида эришилади
Р.Титмус, Э.Хансен, Г.Мюрдаль, П.Самуэльсон, С.Лейден, Д.Нейл, Ж.Гэлбрейт ва бошқалар	Фуқароларнинг фаровонлиги учун давлатнинг масъулиги	Фуқароларнинг фаровонлиги учун давлатнинг масъулиги жамиятда тадбиркорлик фаолияти учун етарли шарт-шароитларни яратиш билан боғлиқ.
Ж.Бьюкенен	Қайта тақсимлаш сиёсатида намоён бўлувчи манфаатлар	Қайта тақсимлаш сиёсатида намоён бўлувчи манфаатларни таъминлашга асосан бозор ва тадбиркорликнинг амал қилиш шароитида эришилади.

Жадвал маълумотларидан кўринадики, бозор иқтисодиёти шароитида жамиятда аҳоли фаровонлигининг дастлабки шарт-шароитларини таъминлаш ҳамда унинг юқори даражасига эришиш тадбиркорлик фаолиятини самарали ташкил этиш ва ривожлантириш билан узвий ва чамбарчас боғлиқ.

Я.Хабиевнинг таъкидлашича, “Кичик бизнес қисқа муддатлар ичида муайян бозорларда талаб қилинувчи юқори сифатли маҳсулотларни ишлаб чиқаришни таъминлашга қодир. Кичик тадбиркорликнинг бозордаги ўзгарувчан эҳтиёжларга оператив тарзда жавоб қайтара олиш имконини берувчи ишлаб чиқариш, технологик ва маъмурий мослашувчанлиги ҳам унинг муваффақиятли ривожланишининг муҳим шарти ҳисобланади. Кичик тадбиркорликнинг ички табиатига хос бўлган барча камчиликларни эътироф этган ҳолда таъкидлаш лозимки, шунга қарамай миллий кичик бизнес ўзининг амалий фаолиятида инновацион маҳсулотларни қўллаш ҳамда янги технологиялардан фойдаланиш имкониятларига ўта сезгир ҳисобланади”². “АҚШ Миллий илмий фондининг маълумотларига кўра, илмий-тадқиқот ишларига сарфланган 1 доллар ҳисобига кичик корхоналарда ўрта корхоналарга қараганда 4 баравар, йирик корпорацияларга қараганда 24 марта кўпроқ янги ишланмалар олинган. Статистика бўйича кичик корхонанинг битта ходимига йирик корхона ходимга қараганда 2,5 баравар кўпроқ инновация тўғри келади”.

Шунингдек, кичик тадбиркорлик субъектлари фаолият эркинлигини таъминлаш имкониятлари ҳам муҳим ўрин тутаяди. “Тадбиркорнинг иқтисодий эркинлиги хўжалик фаолияти турини ва хўжалик юриштишнинг ташкилий шакллари, ишлаб чиқариш таркибий тузилмаси ва ҳажмларини, маҳсулотни сотиш шартлари, нархи ва фойдани тақсимлаш нисбатларини танлаш имкониятларидан иборат”. Ривожланган мамлакатлар тажрибасига кўра, ушбу имкониятлар кичик тадбиркорлик субъектларида нисбатан кенгроқ намоён бўлади. “Замонавий ривожланган иқтисодиётлар тарихи - бу эркин тадбиркорликнинг ривожланиш амалиётидир. Ишлаб чиқариш эркинлиги, фаолият турларини танлаш эркинлиги, сотиш бозорларини танлаш эркинлиги ва истеъмол эркинлиги эркин тадбиркорликнинг ривожланиши учун пойдевор бўлиб ҳисобланади”.

Амалиёт шуни кўрсатадики, кичик тадбиркорлик субъектлари алоҳида шахсларнинг эҳтиёжларини нисбатан чуқурроқ ва аниқроқ ҳисобга оладилар, ўз меҳнат жараёнларини алоҳида шахсларнинг эҳтиёж талабларига нисбатан кўпроқ мослаштирадилар. “Кичик корхоналар хўжалик қарорлари ҳамда мақсадларга тузатишлар киритиш бўйича қарорларнинг тезроқ қабул қилинишини таъминловчи бошқарув тузилмаларининг соддалиги туфайли бозор талаблари ва муайян истеъмолчилар эҳтиёжларига қисқа муддатда ва яхшироқ мослашиш имконига эга. Бундан ташқари, кичик корхоналарда маҳсулот ва хизматларнинг нисбатан юқори сифати шароитида маҳсулот таннархи йирик корхоналарга нисбатан пастроқ бўлади”.

² Хабыев Я. Малый бизнес — факторы роста и развития // Молодой ученый. — 2014. — № 11 (70). — С. 238

242. — URL: <https://moluch.ru/archive/70/11981/>

Аҳоли фаровонлиги асосий шартларининг кичик тадбиркорлик субъектларида намоён бўлиш хусусиятлари

Аҳоли фаровонлиги асосий шартларининг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқлиги	Мазкур боғлиқликнинг кичик тадбиркорлик субъектларида намоён бўлиш хусусиятлари
<p>Ижтимоий меҳнат унумдорлигининг асосий шarti меҳнатнинг асосий шарт-шароитлари (янги техника ва технологияларни қўллаш) ҳамда фаолият эркинлиги ҳисобланиб, булар асосан эркин тадбиркорлик фаолиятида таъминланади.</p> <p>Ижтимоий меҳнатнинг эҳтиёжлар билан мутаносиблигига бозор шароитида эришилиб, унинг марказида тадбиркорлик фаолияти ётали.</p>	<p>Кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятида янги техника ва технологияларни қўллаш ҳамда фаолият эркинлигини таъминлаш имкониятларининг кучлилиги.</p> <p>Кичик тадбиркорлик субъектлари алоҳида шахсларнинг эҳтиёжларини нисбатан чуқурроқ ва аниқроқ ҳисобга оладилар, ўз меҳнат жараёнларини алоҳида шахсларнинг эҳтиёж талабларига нисбатан кўпроқ мослаштиралар.</p>
<p>Алоҳида шахснинг афзал кўришига эришиш бозор шароитида амал қилувчи танлов эркинлигини тақозо этиб, бунга тадбиркорлик фаолияти орқали шароит яратилади.</p> <p>Рационал танловни амалга оширишга асосан бозор ва тадбиркорликнинг амал қилиш шароитида эришилади.</p>	<p>Алоҳида шахснинг афзал кўришига эришиш йирик тадбиркорлик фаолиятига нисбатан кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятида яхшироқ таъминланади.</p> <p>Алоҳида шахснинг рационал танловига кўпроқ кичик тадбиркорликнинг амал қилиш шароитида эришилади.</p>
<p>Ресурсларнинг оптимал жойлашуви (тақсимланиши) бозор механизмларига асосланувчи эркин тадбиркорлик</p>	<p>Ресурсларнинг оптимал жойлашуви (тақсимланиши), жумладан, иккиламчи ва чиқитсиз тарзда ишлатилиши кичик тадбиркорлик субъектлари фаолияти орқали</p>
<p>Ресурслардан фойдаланиш ва даромадларни тақсимлаш жараён-ларига давлатнинг аралашуви тадбиркорлик фаолиятининг эркин ҳаракати учун объектив тўсиқлар мавжуд</p>	<p>Ресурслардан фойдаланиш ва даромадларни тақсимлаш жараёнларида кичик тадбиркорлик субъектлари учун тенг иқтисодий шароитларни таъминлашда давлатнинг аралашувига эҳтиёж кучлироқ намоён бўлади.</p>
<p>Фуқароларнинг шахсий соғлиғини таъминлаш билан боғлиқ хизматларнинг аҳамиятли қисмига тадбиркорлик фаолияти орқали эришилади.</p> <p>Давлат масъулияти асосидаги хатти-</p>	<p>Фуқароларнинг шахсий соғлиғини таъминлаш билан боғлиқ хизматларнинг манзиллиги кичик тадбиркорлик субъектлари фаолияти орқали яхшироқ таъминланади.</p> <p>Давлат масъулияти асосидаги хатти-ҳаракатларга эҳтиёж кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятида кучлироқ намоён бўлади.</p>
<p>“Харажатлар - маҳсулот чиқариш” нисбатини максималлаштиришга асосан бозор ва тадбиркорликнинг амал қилиш шароитида эришилади.</p>	<p>“Харажатлар - маҳсулот чиқариш” нисбатини максималлаштиришга кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятида яққолроқ эришилади.</p>
<p>Фуқароларнинг фаровонлиги учун давлатнинг масъулиги жамиятда тадбиркорлик фаолияти учун етарли шарт-шароитларни яратиш билан боғлиқ.</p>	<p>Фуқароларнинг фаровонлиги учун давлатнинг масъулиги жамиятда айниқса кичик тадбиркорлик субъектлари фаолияти учун етарли шарт-шароитларни яратиш билан кўпроқ боғлиқ.</p>

Алоҳида шахсинг афзал кўришига эришиш йирик тадбиркорлик фаолиятига нисбатан кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятида яхшироқ таъминланади. “Истеъмомчиларнинг афзал кўриши - мақсадли аудитория орасида товарлар, маҳсулотлар, хизматларнинг талаб этилишиди. Ҳар бир истеъмомчи товарларни харид қилиш, хизматларни сотиб олиш тўғрисида мустақил қарор қабул қилади. Инсон ўз эҳтиёжларини қондиришга, турли туман неъматлар ёрдамида ўзига қониқиш олишга интилади.

Алоҳида шахсинг рационал танловига кўпроқ кичик тадбиркорликнинг амал қилиш шароитида эришилади. “Истеъмомчининг рационал танлови ва рационал хулқ-атвори тушунчалари иқтисодиёт назариясида муҳим роль ўйнайди. Иқтисодиёт нуқтаи назаридан рационал хулқ-атвор унинг оқилона манфаатларга мувофиқлигини назарда тутати. Рационал истеъмомчи у томонидан истеъмом қилинаётган неъматларнинг умумий фойдалилигини максималлаштиришга ҳаракат қилади”. Хўжалик юритишнинг кичик ҳажм (миқёс)лари шароитида шахсинг ўз хатти-ҳаракатларини таҳлил ва назорат қилиш имконияти кенгроқ бўлиб, танлов учун хизмат қилувчи мезон ва кўрсаткичлар билан иш кўриш қулайроқ ҳисобланади.

Ресурсларнинг оптимал жойлашуви (тақсимланиши), жумладан, иккиламчи ва чиқитсиз тарзда ишлатилиши кичик тадбиркорлик субъектлари фаолияти орқали нисбатан самарали таъминланади. Чунки, бир томондан, мазкур масаланинг етарли даражада самарали ҳал этилмаслиги, кичик тадбиркорлик субъектларига йирик корхоналарга нисбатан тезроқ ва жиддийроқ таъсир кўрсатади. Бошқа томондан эса, кичик тадбиркорлик фаолият кўламларининг у қадар кенг эмаслиги, унда қўлланиладиган иқтисодий ресурсларнинг турлари ва миқдори жиҳатидан озлиги, ресурсларни сақлаш, ишлаб чиқариш майдончалари бўйича ҳаракатлантириш ва бошқариш жараёнларининг нисбатан соддалиги мазкур жараёнлар самарадорлигига сезиларли таъсир кўрсатади.

Шунингдек, ресурслардан фойдаланиш ва даромадларни тақсимлаш жараёнларида кичик тадбиркорлик субъектлари учун тенг иқтисодий шароитларни таъминлашда давлатнинг аралашувида эҳтиёж кучлироқ намоён бўлади. Бизга маълумки, кичик тадбиркорлик субъектларида ўз кўлами ва фаолият доирасининг чекланганлиги сабабли йирик корхоналар билан рақобатда доимий равишда заифлик намоён бўлади. Айниқса, турли ресурслардан фойдаланиш имкониятлари тенг бўлмаслиги давлат томонидан қўллаб-қувватлашга бўлган эҳтиёжни келтириб чиқаради.

Шунга кўра, фуқароларнинг фаровонлиги учун давлатнинг масъуллиги жамиятда айниқса кичик тадбиркорлик субъектлари фаолияти учун етарли шарт-шароитларни яратиш билан кўпроқ боғлиқлиги ҳам яққол намоён бўлади.

Юқоридаги фикр-мулоҳазалардан хулоса қилиш мумкинки, аҳоли фаровонлигини оширишда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятидан фойдаланишнинг ўзига хос хусусиятлари мавжуд бўлиб, уларнинг имкон қадар тўлиқ инобатга олиниши пировардида аҳоли фаровонлиги даражасини юксалтиришга сезиларли таъсир кўрсатади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Shadibekova Dildor, Nosirova Nargiza, Bozorov Ilyos, Berdiyeva Uguloy. (2020) Prospective Development Analysis of Small Business and Entrepreneurship of Uzbekistan. Test Engineering & Management. March-April 2020 ISSN: 0193-4120 Page No. 1733-1743
<http://www.testmagazine.biz/index.php/testmagazine/article/view/3815/3347>
2. Бозоров Ильёс Исомиддинович, & Эргашова Сабрина Кузимуратовна. (2023). МАМЛАКАТДА ИНВЕСТИЦИОН ЛОЙИХАЛАР ЖОЗИБАДОРЛИГИ ВА УНИ МОЛИЯЛАШ ТИЗИМИНИ БАҲОЛАШ МЕХАНИЗМИ . ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 13(7), 108–107. Retrieved from <http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2789>
3. Қличев Б. (2023). Операцион фаолият таҳлилини ташкил этиш масалалари. World Scientific Research Journal, 12(2), 263–271. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2557>;
4. Қличев Б.П. (2022). Истеъмолчи манфаатлари асосида маҳсулотга баҳо шакллантириш масалалари таҳлили. “Иқтисодиёт: таҳлиллар ва прогнозлар”, ISSN: 2181-0567, 4 (20)-сон, 170-175, УЎК: 338.4 (575.1) <https://ifmr.uz/journals/18>;
5. Қличев Бахтиёр Пардаевич (2023 б). Хўжалик юритувчи субъектларда операцион фаолиятида ишлаб чиқариш ҳажмини ифодаловчи кўрсаткичлар таҳлили. Scientific Journal of “International Finance & Accounting” Issue 2, April 2023. ISSN: 2181-1016, <http://interfinance.tfi.uz/?p=2696>
6. M.S.Tulayev, V.P.Qlichev, (2022). Moliyaviy hisob. (Darslik). ISBN 978-9943-8915-9-3, УОК: 657(075.8)
7. Тулаев, М. С., & Кличев, Б. П. (2022). ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА КОРПОРАТИВНЫХ ОБЛИГАЦИИ: ОБЯЗАТЕЛЬСТВО ИЛИ КАПИТАЛ. In Учет, анализ и аудит: их возможности и направления эволюции (pp. 146-154).
8. O.Xudoyorov (2017) Importance of credit risk management in banks. Экономика и бизнес: теория и практика № 5. <https://cyberleninka.ru/article/n/importance-of-credit-risk-management-in-banks>
9. О. Бозорова. (2023). ДАВЛАТ ТОМОНИДАН ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ЙЎНАЛИШЛАРИ. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 13(7), 24–29. Retrieved from <http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2779>
10. Холикулова, Ю. (2023). Iqtisodiyotimizda transport-logistika xizmatlari tashkil etilishi va uning rivojlanishi. Направления развития благоприятной бизнес-среды в условиях цифровизации экономики, 1(02), 122–126. <https://doi.org/10.47689/TSUE2022-pp122-126>
11. О.О.Худоёров, & Х.Х.Гойипов. (2023). ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ САМАРАЛИ БОШҚАРИШДА ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИ. World Scientific Research Journal, 12(2), 244–253. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2555>
12. О.О.Худоёров, & Ш.О.Ғозоров. (2023). МАМЛАКАТНИНГ ИҚТИСОДИЙ РИВОЖИДА ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ ИНВЕСТИЦИОН КРЕДИТЛАРИНИНГ ЎРНИ. World Scientific Research Journal, 12(2), 254–262. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2556>
13. Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. Экономика И Образование, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823

14. Тулаев, М. (2022). МОЛИЯВИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИ АМАЛИЁТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <http://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1181>
15. Тулаев, М. (2021). Разработка методики определения уровня существенности в аудите. Экономика и инновационные технологии, (5), 52–60. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/12137
16. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). Камерал солиқ назорати, риск анализларни смарт технологиялардан фойдаланилган ҳолда амалга оширишни такомиллаштириш . Образование наука и инновационные идеи в мире, 13(7), 36–41. Retrieved from <http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2781>
17. Абдуллаевич Қ.М. Central European Management Journal. UZBEKISTAN REPUBLIC TO IMPROVE AGRICULTURAL FINANCING. 2022;30(3):1284-93.
18. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). БЮДЖЕТ ХАРАЖАТЛАРИ ТИЗИМИДА АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ВА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ . World Scientific Research Journal, 12(3), 3–12. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2558>
19. Назарова Муслима Назаровна. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА НОБАНК КРЕДИТ ТАШКИЛОТЛАРИ ФАОЛИЯТИ ВА УЛАР ФАОЛИЯТИНИНГ ЗАМОНАВИЙ ҲОЛАТИ ТАҲЛИЛИ . World Scientific Research Journal, 12(2), 214–228. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2552>
20. Khaitov, S. S., Nazarova, M. N., Urmonbekova, I. F., Xoliquiliva, Y. P. Q., & Vozorova, O. R. (2023). Mechanisms of Development of the Country's Economy through Bank Loans. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 3(4), 9–15. Retrieved from <http://www.inovatus.es/index.php/ejine/article/view/1575>
21. Назарова, М. (2022). ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ МИКРОКРЕДИТНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН И АНАЛИЗ ИХ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ. Экономика и образование, 23(4), 73–80. извлечено от <https://cedr.tsue.uz/index.php/journal/article/view/566>
22. Назарова, М. (2022). ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА НОБАНК КРЕДИТ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА УЛАРНИНГ АМАЛДАГИ ФАОЛИЯТИ: https://doi.org/10.55439/ECED/vol23_iss3/a11. Экономика и образование, 23(3), 71-78.
23. Салимов Шерзод Бахтиёрович. (2023). Ўзбекистон иқтисодиётининг ривожланишида кичик бизнес корхоналарини венчур капитали орқали инновацион фаолиятини молиялаштириш. World Scientific Research Journal, 12(2), 229–236. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2553>
24. Қличев Бахтиёр Пардаевич, (2023). Корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми таҳлилини такомиллаштириш масалалари. Issues of improving the analysis of the volume of production at enterprises. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ, 13(7), 42–49. Retrieved from <http://www.newjournal.org/index.php/01/article/view/2782>
25. Салимов , Б., & Салимов , Ш. (2023). Янги Ўзбекистоннинг стратегик мақсадлари ва ривожланиши. The Innovation Economy, 1(01), 14–19. Retrieved from <https://ojs.qmii.uz/index.php/ej/article/view/354>
26. Xoliquilova, Y. (2022). STEPS IN THE PROCESS OF DENATIONALIZATION AND PRIVATIZATION OF PROPERTY IN UZBEKISTAN. Journal of Integrated Education and Research, 1(6), 6–10. Retrieved from <https://ojs.rmasav.com/index.php/ojs/article/view/368>

27. Ibragimova I., Tursunov U., Nosirov A. Auditing of financial reporting in the republic of Uzbekistan.// International Journal of Management, IT & Engineering- Vol. 9 Issue 7, July 2019, ISSN: 2249-0558
28. Ibragimova Iroda Rashid qizi (2023). Problems of planning the external audit process in commercial banks. International Journal of Management, IT & Engineering. Vol. 13 Issue 05, May 2023, ISSN: 2249-0558, https://www.ijmra.us/project%20doc/2023/IJME_MAY2023/IJME2May23_Uzb.pdf
29. Бозорова Озода Рахимовна. (2023). МАМЛАКАТИМИЗДА ОИЛАВИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ . World Scientific Research Journal, 12(2), 178–185. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2548>
30. Yusupova F., Abdullaeva S. Prospects for the Development of Dairy Farming of Dekhkan Farms in Uzbekistan // Бюллетень науки и практики. 2022. Т. 8. №8. С. 88-96. <https://doi.org/10.33619/2414-2948/81/14>
31. Amonovich, T. S., Alijonovich, A. Z., Abdullaevich, K. M., & Solijanovna, A. S. (2022). Impact of Taxes on the Bank's Profit. INTERNATIONAL JOURNAL OF SPECIAL EDUCATION, 37(3).
32. Саидова, У. (2020). EXTERNAL ECONOMIC ACTIVITIES OF UZBEKISTAN: PROBLEMS AND SOLUTIONS. <https://scienceproblems.uz/index.php/journal/article/view/16>
33. Saidova, O. R. (2020). ISSUES OF IMPROVING THE FOREIGN TRADE OF UZBEKISTAN. Economics and Innovative Technologies, 2020(2), 12. <https://core.ac.uk/download/pdf/336867043.pdf>
34. Султанов, М., & Ахмедова, З. (2023). ИНСТИТУЦИОНАЛ ИНВЕСТИТОРЛАР ОРКАЛИ ИҚТИСОДИЙ ЎСИШНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ. Приоритетные направления, современные тенденции и перспективы развития финансового рынка, 12–14. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/financial-market-growth/article/view/18953>
35. Султанов, М. (2020). Значение стоимости чистых активов как показателя, отражающего привлекательность инвестиционных фондов. Экономика и инновационные технологии, (5), 115–122. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11782